

והקבה, אין מוציאין אותן, לא מכהן ליתן מתנות בהמותיו לכהן אחר, ולא מלוי ללוי.

והגמרא מפרשת את הברייתא:

ארבע מתנות שבכרם, הפרט והעוללות והשכחה והפאה. מנלן שצריך ליתן מתנות אלו?

דכתיב: "וכרמך לא תעולל" — היינו עוללות. "ופרט כרמך לא תלקט" — היינו פרט. וכתיב "כי תבצור כרמך לא תעולל אחריו" ואמר רבי לוי: "אחריו" — זו שכחה, שהשכחה תמיד מאחריו, כדתנן במסכת פאה: "שלפניו אינו שכחה, שלאחריו — שכחה". פאה — גמר גזרה שוה "אחריו" — "אחריו" מזית, דכתיב "כי תחבוט זיתך לא תפאר אחריו", ותנא דבי רבי ישמעאל: שלא תטול תפארתו ממנו, דהיינו שלא תטול ממנו את הפאה שלו [ודרש מלשון "לא תפאר" — לא תטול

פארו. וכלשון "ובכל תבואתי תשרש" דהיינו עקירה מן השורש].

שלשה שבתבואה: הלקט השכחה והפאה. קלא-ב מנלן?

דכתיב "ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך בקוצרך ולקט קצירך" ונזכר. היינו פאה ולקט. ונאמר עוד "כי תקצור קצירך בשדך, ושכחת עומר בשדה", דהיינו שכחה.

שנים שבאילן דהיינו השכחה והפאה, מנלן?

דכתיב "כי תחבוט זיתך לא תפאר אחריו", ותנא דבי רבי ישמעאל: שלא תטול תפארתו ממנו. והיינו פאה [כפי שנתבאר לעיל]. וממה שכתוב "אחריו" דרשו: זה שכחה, וכדלעיל ששכחה אינה אלא לאחריה⁽¹⁾.

בהן "נתינה" ולא מקח וממכר, ובקצוה"ח תמה עליו שכתב להלן [סימן רעו סק"ד] שאין ירושה בטו"ה, וכל שכן שאין קנין תופס בה. ובחתם סופר נדרים פד ב חילק בין הקנאה לכהן וללוי שתופסת בהן, כי מקנה להם את גוף התרומה שלה. ורק מסלק את טו"ה שלו, ואינו דומה לקנין לחבירו שאינו מועיל בהן כי אינן ממון. וראה עוד בחידושי רבי ראובן ב"מ ז שזיכתה התורה לבעלים שיוכל להקנותן לכהן וללוי].

והגר"ש שקופ והגר"ש רוזובסקי [ב"מ סימן טו] דנו אם הנידון בטובת הנאה ממון, היינו שנשאר לבעלים לגבי ההקנאה והחולק סובר שהיא רק זכות לבחור למי יתן, וקנין חליפין מועיל רק על ידי הבעלים להקנאה. או שלכולי עלמא המתנות שייכות לכהנים והנידון הוא אם נתנה לבעלים זכות ממון במתנות

להקנותם, או שרק עשאתו כגבאי ואפוטרופוס מועילה בחליפין, עיי"ש באריכות. ובספר שחיטת חולין כתב ליישב לפי זה דעת הרדב"ז, כי חלוקה טובת הנאה של תרו"מ שמקורה מהכתוב ואיש את קדשיו לו יהיו, דהיינו זכות שנתנה תורה לבעלים בממון הכהן, ולכן מועילה בהן תפיסה, כי בתפיסתו מפקיע זכות הישראל. אך טובת הנאה של מתנות עניים אמרינן [בע"ב] שמקורה משום ש"נתינה" כתיב בה, היינו שהממון נשאר של הבעלים לכל הפחות לגבי הקנאה, ואם כן אי אפשר לתפוס ולהפקיע בעלותם.

1. בפשטות משמע שלא שייך פרט ועוללות באף אילן כולל זית, וכן דייק הגר"ח מוואלזין [בשנות אליהו פאה ז, ב], ותמה מאזן על דברי

ובולן אין בהן טובת הנאה לבעלים. מאי טעמא?

משום שבכל אלו לשון עזיבה כתיבא בהו, ומשמעות לשון "עזיבה" היא שיניחן במקומן בהפקר ולא שיחלקם כרצונו. [והיינו שבחלק נאמר "תעזוב". ובחלק נאמר "תהיה" שמשמעותו עזיבה, שישאירם במקומם ואינו נותנם בעצמו כרצונו].

ומבררת הגמרא את מקור הדין ששינינו בברייתא "ואפילו עני שבישראל מוציאין אותו מידו" — דכתיב "ולקט קצירך לא תלקט — לעני ולגר תעזוב אותם" — להזחיר עני על שלו. וכך נדרש מקרא זה: "ולקט קצירך לא תלקט — לעני!" דהיינו שאת העני נמי אני מזהיר שלא ילקט.

ומה ששינינו "ומעשר עני המתחלק בתוך הבית יש בו טובת הנאה לבעלים" — מאי טעמא? — כי לשון "נתינה" כתיבא ביה.

שנאמר "ונתת ללוי לגר וליתום ולאמנה", ולשון נתינה משמעותה שבידו ליתן למי שירצה.

ומה ששינינו לגבי מעשר עני המתחלק בתוך הבית "ואפילו עני שבישראל מוציאין אותו מידו" — מנלן?

דאמר רב אילעא: גמר גזרה שוה "לגר — לגר" מהתם — מלקט, שנאמר בו "ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר". ודרשו: מה לחלן בלקט מוזהר עני על שלו כמו שדרשו לעיל, אף כאן — במעשר עני⁽²⁾, מוזהר עני על שלו⁽³⁾.

שינינו בברייתא: ושאר מתנות כהונה כגון הזרוע והלחיים והקבה אין מוציאין אותן לא מכהן לכהן ולא מלוי ללוי.

ומדייקת הגמרא: הא מלוי לכהן — מוציאין את המתנות! אלמא איקרו הלויים "עם",

בתלוש, וכן משמע לכאורה בסוגיין שדינו שוה ללקט, והוא אינו חל אלא בתלוש, ועיין אמרי בינה [תרו"מ סוף יז], וראה הערה הבאה.

3. תוס' בפסחים [לח א ד"ה אתיא] כתבו שישראל עני מפריש מעשר עני ונוטלו לעצמו, ותמה השאגת אריה [צז] שדבריהם נסתרים מסוגיין, שהרי אפילו עני שבישראל מוציאין אותו מידו. וכדומה לזה הקשה הגרעק"א [תורע"א דמאי פ"ד מ"ג, דו"ח נדרים פד, ויובא בהמשך].

ובקונטרס אחרון שם העיר על כך שבירושלמי [ספ"ק דפאה] מסקינן שהחיוב הוא רק בפירות שגדלו אצל העני, ולא בפירות שלקח בשוק [שבהם נחלקו תנאים אם מוציאין מידו רק משום קנס, והיינו רק במכר ולא במתנה, או

הגר"א [שם] שזיתי ניקוף הנזכרים במשנה הם הנשארים באילן אחר חבטה אחת, ומצוה זו שייכת רק בזית ולא בשאר האילנות, וביאר שנלמדת מלא תפאר אחרך, וראה בבבאור ההלכה [מתנו"ע א א] שהאריך בזה.

והרא"ש [בסוגיין ועל המשנה שם] כתב שלא שייך עוללות בזית, שאין לו כתף ואין לו נטף, אלא הנשארים נקראים זיתי ניקוף שבעל הבית מפקירם כי אינם חשובים, ודעת הרמב"ם בפירוש המשנה הנ"ל שנחשבים בכלל שכחה. עיש"ה.

2. הגרעק"א [פאה ה ו] דן אם חיוב מעשר שני חל במחובר או רק אחר הקציר, והחזו"א [או"ח קכד לדף לח] נקט בפשטות שאינו תלוי בדיני השדה, ולא יועיל לו הפקרת שדהו, כי חיובו רק

זרוע" משום שהפסוק "מאת העם זובחי הזבח" נאמר לגבי זרוע לחיים וקבה, ולכן רצתה לדמותו לזרוע].

ותמהה הגמרא: "מעשר ראשון"? הרי דלוי הוא לכתחילה, ואיך מוציאין אותו ממנו ונותנין לכהן?

ומבארת: **כרבי אלעזר בן עזריה** היא, שלדעתו מעשר ראשון ניתן לכהן.

ולכן נוטלין מהן את המתנות משום שנאמר "מאת העם זובחי הזבח", ולכאורה תמוה שהרי לעיל מסתפק רב אם לויים נקראו "עם"?

ומבארת הגמרא: מה ששנינו שמוציאין מלוי לכהן — מדובר על "כגון זרוע" ולא על "זרוע" ממש. **ומאי ניהו "כגון זרוע"?** — **מעשר ראשון!** שאותו מוציאין מלוי לכהן [ומה שהעדיפה הברייתא להגדיר זאת "כגון

בתור עני מוזהר על שלו. וראה עוד בב"מ כא א תוד"ה ופטורות, ובטורי אבן ר"ה טו א, ובעמודי אור ל סק"ה, ובחי' הגר"ח מעשר ב א וביכורים ח ו].

והחזו"א בדמאי [ט ג] כתב שנפקא מינה בספק זה היא לעני שעושר משלו על של חבריו, שאם החיוב תלוי בבעלותו על הפירות ולא על המעשר עני, נמצא שאינו חייב לתת את המעשר אף אם טובת הנאה שלו, אך גם אם החיוב לתת חל על המעשר, אינו צריך לתת אלא עשירית ממנו, עי"ש ובדבריו במעשרות [ז, כב]. וראה בתורת זרעים [סוף פ"א דפאה] שבין המפריש ובין חבריו מוזהרים שלא לזכות במעשר עני, כי חלק המעשר פוטר את עצמו, ובקהילות יעקב [זרעים ג] ובחידושי הגר"ש רוזובסקי [ב"מ יג] הרחיבו בזה.

אולם בדרך אמונה [בה"ל תנו"ע ו טז] כתב שהירושלמי סובר שמתנות שלא הורמו כמי שהורמו ולכן הולכים אחר מי שהפירות התחייבו ברשותו, ואילו הבבלי סבר לאו כמי שהורמו דמי, ולכן הולכים אחר מי שהפירות נמצאים אצלו בשעת הנטילה, ולכן יהיה אסור לעני הלוקח לקחת את המעשר לעצמו אפילו שכבר התחייב בו העשיר, ולכן השמיט הרמב"ם דין לוקח עני וסבר שהוא חייב בנתינת מעשר עני כדעת הבבלי.

שאינן מוציאין מידו כלל]. ודחה, שעני הלוקח פטור כי המוכר התחייב במעשר עני, ובחלק זה זכה העני הלוקח, וזה שייך דוקא בפירות מתוקנים, אך הסוגיא בפסחים עוסקת בטבל שלא נתקן כל צרכו, ולפיכך אין העני נפטר מנתינת מעשר עני, שאילו מדובר בלוקח פירות מתוקנים היה פטור מעצם ההפרשה.

ובחזו"א [לפסחים שם] הסיק שמדובר בעני שלקח ונפטר מנתינת מעשר עני, אך דעתו שאינו נפטר מהפרשה, כי הפירות טבולין למעשר עני וזכה בחלקו רק שלא יתחייב לתתו לעני אחר, אבל חייב בהפרשה להתיר הטבל. ונחלק גם על עצם הסברא, וכתב שטעם הפטור הוא משום שלא ילפינן לחייב עני על שלו אלא באופן שחל החיוב בידו, אך כשחל חיוב מעשר אצל העשיר יכול לעכבו לעצמו.

וראה שם בחזו"א שדן אם עני שהפקיר שדהו נפטר ממעשר עני כמו שנפטר מלקט שכחה ופאה, או שחייב מעשר אינו תלוי בשדה אלא בפירות, ובספק זה תלוי ביאור הגמרא בנדריים [שם] דאי בעי מפקר נכסי והווי עני ושקיל מעשר עני שלו, אם הכוונה שיפקיר שדהו או גם את הפירות.

[ובשו"ת מהרי"ט [ח"א פ"ה] הוכיח מסוגיא זו שאם היה עשיר והעני אחר ההפרשה מותר לקחת המעשר לעצמו ורק אם הפריש

לבני לוי דלא יהבינן להו, אבל למשקל מינייהו מי אמר?

ולכן חזרת בה הגמרא: אלא, מה שאמרו לעיל "כגון זרוע — ולא זרוע", אין הכוונה למעשר ראשון, כי באמת אין מוציאים אותו מידי הלוי אם נטלו. ומאי ניהו "כגון זרוע" — ראשית הגז? שבו לא נאמר "מאת העם", ולכן גם הלויים חייבים בנתינתו.

תא שמע: זה הכלל, כל דבר שהוא בקדושה — שהוא קדוש ואסור לזרים, כגון תרומה ותרומת מעשר וחלה, אם נתנם ישראל ללוי, מוציאים אותן מידם של הלויים ונותנין לכהן⁽⁶⁾. וכל דבר שאינו בקדושה, כגון הזרוע והלחיים והקבה שבאין

דתניא: תרומה ניתנת לכהן, מעשר ראשון ללוי, דברי רבי עקיבא. רבי אלעזר בן עזריה אומר: מעשר ראשון ניתן אף לכהן⁽⁴⁾.

ומקשה הגמרא: אימר דאמר רבי אלעזר בן עזריה שמעשר ראשון ניתן "אף לכהן", אבל לתת דווקא לכהן ולא ללוי מי אמר? ואם כן למה מוציאים מלוי לכהן, הרי נותנין אף ללוי?

ומתרצת הגמרא: אין! לבתר דקנסינהו עזרא ניתן דווקא לכהן ולא ללוי, כי עזרא קנס את בני לוי משום שהם לא עלו בימיו לארץ ישראל⁽⁵⁾.

ועדיין מקשה הגמרא: אימר דקנסינהו עזרא

ראשון כפי שהיה קודם הקנס, ולדעת הרמב"ם [שם] אחר הקנס לכולי עלמא ניתן לכהן, וכתב המאירי בכתובות שאם אין כהן ינתן ללוי, וביאר החזו"א שנתנו רשות לתת לכהן ולא ללוי, ואין זו חובה. וכתב המנחת חינוך [שצה] שלדעת הרמב"ם הקנס היה רק בימי עזרא.

אך דעת תוס' [בכל המקומות הנ"ל] ושאר הראשונים שלפי רבי עקיבא קנסו שינתן גם לכהנים. אך אם רוצה נותנם ללוי, ולדעתם הקנס חל גם בזמן הזה. [ראה חזו"א דמאי ב, ה].

ודעת הריטב"א בסוגיין שלדעת רבי עקיבא עזרא לא קנס כלל, וכן דעת רשב"ם בב"ב שמחלוקתם אחר הקנס, ולדבריהם נותנים מעשר ראשון רק ללויים.

6. בשער המלך [פ"א ממעשר ה"ד] הוכיח כי הראשונים נחלקו בביאור ברייתא זו, רש"י פירש שמוציאים רק מלוי לכהן, ולא מכהן לכהן, וכן משמע מדיוק הגמרא בברייתא הקודמת, שפירש רש"י שמכהן ללוי מוציאים, ומשמע שמכהן לכהן ניחא ליה שלא מוציאים. וכן הוכיח הגר"א

4.. בעל המאור [ריש פ"ד דב"ק] הביא תשובת רב האי גאון שאין בי"ד מוציאים ממון ממי שנדר צדקה, כי אינו נעשה ממון עניים עד שיגיע לידם. והרמב"ן במלחמת ה' תמה עליו ממה שאמרו בסוגיין "מוציאים מידו" ומשמע שמוציאים בב"ד, אף שלא הגיעו המעשר עני והמתנות לידם.

ובמחנה אפרים [צדקה ב] כתב שאינה קושיא, כי מתנות כהונה ומעשר עני ממון כהנים ועניים הם, שהתורה זיכתה אותו להם, ולכן כופין בי"ד ליתנם, ואינם דומים לנדרי צדקה שהם חובת נדר ואינם חוב ממוני, ולכן אין בי"ד מוציאים אותו. וראה אור שמה [פ"ה מבכורות ה"ג] שנקט כי מעשר עני וזרוע לו"ק הם מדיני צדקה ולכן אפילו עני שבישראל חייב ליתנם, ונראה שנקט בפשטות שמדובר בחיובו ולא בהוצאה מידו בדין. ועיין עוד בחידושי הגר"ש רוזנבסקי [ב"מ סי' יז].

5. דעת רוב הראשונים [ביבמות פו, כתובות כו, בב"ב פא] שמחלוקתם היא בדין נתינת מעשר

ועוד קשה: **הא תניא** בפירושו: **השוחט לכהן ולעובד כוכבים פטור מן המתנות**, אבל אם שחט ללוי ולישראל — **חייב**! וקשה על רב שהסתפק אם לויים נקראו עם, שהרי כאן מוכח שנקראו "עם"!

תירובתא דרב!

אמר לך רב: האי דמספקא לי אי לויים איקרו עם או לא — **תנאי** [מחלוקת תנאים] היא.

דתניא: כתיב בעבודת יום הכפורים **"וכפר את מקדש הקדש"**, ודרשינן: זה לפני ולפנים. שעבודת פר ושעיר מכפרת על טומאה שאירעה בפנים. והאי דכתיב **"אחל מועד"** דרשינן: זה היכל! דמכפרת על טומאה שאירעה בהיכל. והאי דכתיב **"ועל המזבח"** — **כמשמעו**, שמכפר על מי שעבד בטומאה במזבח. והאי דכתיב **"וכפר"** דרשינן: **אלו העזרות** — טומאה שאירעה בעזרה. **"כהנים"** — **כמשמעו**. **"עם הקהל"** — **אלו ישראל**. **"וכפר"** — **אלו הלויים**.

ותניא אידך דדרשינן "וכפר" — **אלו עבדים** [כנענים דבעו כפרה משום דחייבים במצוות כאשה, ואשה צריכה כפרה, דכל מקום דכתיב עונש, איש ואשה שווין].

מאי לאו, כהא קמיפלגי הנך מתנייתא: **דמר** — תנא דברייתא בתרייתא — **סבר לויים איקרו עם** והווי בכלל קרא ד"עם

מבהמות חולין — **אין מוציאין אותו מידם**. מוכח שלויים לא נקראו עם ולכן אין מוציאין מידם, ואם כן למה רב הסתפק בכך?

ומתרתא הגמרא: כוונת הברייתא ש"כגון הזרוע" אין מוציאין אותו מידם, כגון זרוע — **ולא זרוע ממש, ומאי ניהו? מעשר ראשון, ולבתר דקנסניהו עזרא**, שינתן רק לכהנים ולא ללויים. ואף על גב שניתן רק לכהנים, אם ניתן ללוי — אין מוציאין מידו. אבל באמת יתכן שהלויים נקראים "עם", וזרוע ממש מוציאין מידם.

תא שמע: ישראל **השוחט לכהן ו — או — לעובד כוכבים, פטור מן המתנות**, כי כהן ועובד כוכבים פטורין מן המתנות. משמע, **הא השוחט ללוי ולישראל — חייב!** מוכח שמוציאין מיד הלוי את המתנות!

דוחה הגמרא: לא, **לא תימא "הא ללוי ולישראל חייב"**, אלא **אימא** רק **"הא לישראל חייב"**, ובאמת השוחט ללוי פטור משום שאין מוציאין מידו.

ומקשה הגמרא: **אבל השוחט ללוי מאי, פטור?** **אי הכי** למה שנינו השוחט לכהן ולעובד כוכבים, **ליתני** חידוש גדול מזה: **השוחט ללוי ולעובד כוכבים פטור מן המתנות**, ונשמע שאפילו אם שחט ללוי פטור משום שאין מוציאין מידו?

בקידושין [מו:]: שמדרבנן כהן חייב לתת תרומה ותרומת מעשר לכהן אחר, כדי שלא יבא לזלזל מתוך כך שנשארים אצלו, ולא להפריש כלל, אבל מעשר ראשון אינו צריך לתת. אמנם אין לכך סתירה מפרש"י בבביתא

[יו"ד שלא קט"ו] מסוגיין כדעת הרמב"ם שאין מוציאין מעשר מידי הכהנים אלא הכהן זוכה בה לעצמו.

ומנגד לזה הביא שדעת רש"י בקידושין [נח:]: והרשב"א ממונפשליר, ושיטה לא נודע למי

כהאי תנא:

דרש מרימרא: הלכתא כוותיה דרב דמספקא ליה, והלכך לא שקלינן מלוויים אם נטלו מתנות⁽⁷⁾.

ועוד דרש דהלכתא כותיה דרב הסדא דאמר דהמזיק מתנות כהונה או אכלן — פטור.

עולא היה יהיב מתנתא לכהנתא [כהנת] ואפילו נשואה אשת ישראל, שהרי אינן

הקהל", ואייתר קרא ד"יכפר" למילף עבדים. ומר— תנא דברייתא קמייתא — סבר לויים לא איקרו עם, ולא הוו בכלל "עם הקהל", הלכך דרשינן להו מהא דכתיב "יכפר" ולא אייתר קרא לעבדים.

ותמהינן: ורב, אי סבירא ליה כהאי תנא — לימא כותיה, ואי סבירא ליה כהאי תנא — לימא כותיה?

ומבארין: רב מספקא ליה אי כהאי תנא אי

הרמב"ם אלא בככור בהמה טהורה שקדוש מאליו, וקושיית הר"ן על שאר מתנות כהונה שאותם ודאי ראוי להוציא מידו, וכמבואר בשו"ת הרשב"א [א שיא] ובביאור הגר"א [י"ד רט"ו] שהרמב"ם מודה שבמקום חזקת מרא קמא לא מועילה תפיסה, ונמצא שתפיסת הכהן היא נגד חזקת מרא קמא של הלוי. ולכאורה דין זה תלוי בנידון רבותינו אם להרמב"ם מועילה תפיסה כנגד מר"ק בספק שנשאר בתיקו ובבעיא דלא איפשטא, ראה ביאור הגר"א [ח"מ קנה סק"ח, רסב סק"ב] ובשו"ת רעק"א [קמא קטט]. ועיין קונטרס הספיקות [ד ו] ושערי יושר [ש"ה ספ"ו ופי"ד], ואכ"מ.

והשו"ך [סק"יג] הגדיל הקושיא על שיטת הטור, שלענין ספק בכור פסק [בי"ד סימן שטו] שמוציאין מידו, ואילו לענין כהן שתפס מלוי פסק [בסימן סא] כהרמב"ם שאין מוציאין מידו. וחילק בין ספק בכור שהספק הוא בגוף הענין שנחלקו עליו, ולכן על הכהן להביא ראיה שהוא בכור, ואם אינו מביא מעמידים אותו בחזקת מרא קמא מפני שהרוב אינם בכורות. אך לגבי חיוב הלוי במתנות, שהספק הוא אם נחשב הלוי ל"עם", כל זמן שאינו מביא ראיה שהוא אינו בכלל ה"עם" שיכות המתנות לכהן. ודייק כך בדברי הרשב"א במשמרת הבית, עיי"ש.

הקודמת שהרי מדובר בה לגבי הוצאת המעשר ראשון מכהן לכהן, אבל באמת צריך ליתנו ללוי, וכפי שהביא שם כמה דעות שסוברים שהכהן חייב מדאורייתא לתת את המעשר ללוי. וראה באור ההלכה [שם].

7. הרמב"ם [פ"ט מביכורים ה"ח] כתב שלויים הם בספק אם נחשבים "עם", לפיכך אין נוטלים מהם ואם נטל הכהן לא יחזיר. ותמה הר"ן בסוגיין והרא"ה בבדק הבית [ג, ב] איך מועילה תפיסת הכהן מספק, והרי אמרו בבבא מציעא שכהן התופס ספק בכור מוציאין אותו מידו, כדין המוציא מחבירו שעליו להביא ראיה ששלו הוא.

ובכסף משנה [שם] הביא תירוץ הרשב"א במשמרת הבית שדעת הרמב"ם [בפ"ה מבכורות ה"ג] שאין מוציאין מיד כהן שתפס ספק בכור, ולכן פוסק גם בשאר מתנות כהונה שמועילה תפיסה, וראה ביאור הגר"א [ס"א סק"ב]. אמנם בשב שמעתתא [ש"ב פ"ה] ביאר טעם הרמב"ם כי פוסק כרב הונא שבכור למפרע הוא קדוש, ואין בו חזקת מרא קמא לבעליו, ואינו דומה לשאר מתנות כהונה שהבעלים מחזיקים בחזקתו כמרא קמא, והסוגיא בבבא מציעא סוברת כרבה שבכור קדוש מלידתו. וכן הסיק בבלתי [ס"א ס"ק ח] שלא כתב כך

מנחת כהן — **אינה נאכלת**, דכתיב בה "כליל תהיה". **ואי אמרת** דהיכא דכתיב "כהן" — **ואפילו כהנת במשמע**, אם כן אמאי מנחת כהנת נאכלת, **והכתיב "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל"** ואפילו כהנת במשמע?

אסורין לזרים, דלית בהו קדושה. ואי משום דכתיב "ונתן לכהן", סבר עולא דאפילו כהנת במשמע⁽⁸⁾.

איתביה רבא לעולא: מנחת כהנת נאכלת — נאכלין שיריה כמנחת ישראל.

8. רש"י פירש שהחידוש בכך הוא, שאפילו כהנת שנשאת לישראל מקבלת מתנות, כיון שאין בהן קדושה ואינן אסורות לזרים כתרומה. ומקיים בכך מצוות נתינה כי "ונתן לכהן" משמעותו גם לכהנת.

והרמב"ם [פ"ט מביכורים ה"כ] כתב הכהנת אוכלת המתנות אף על פי שהיא נשואה לישראל מפני שאין בהם קדושה, ולא עוד אלא הבעל אוכל מתנות בגלל אשתו. וביאר הר"ן בסוגיין שכוונתו לומר שהחידוש הוא שמקיים נתינה לבעל מצוות נתינה לאשה אף ללא הרשאתה, כי אשתו כגופו, ואין זה ככהן המקנה מתנות לישראל. וכן מבואר בקריית ספר [ספ"ט] שהבעל מקבל כי אשתו כגופו, וראה להלן קלב. בהערה 2 לתוד"ה רב כהנא.

[אכן יש לפרש שאין כוונת הר"ן שהבעל מקבל מתנות משום שאשתו כגופו, אלא רצונו ליישב קושייתו ממה שמצינו לקמן קלג. שישאל אינו נוטל בשביל כהן אלא בשעת הדחק, ואיך הותר לבעל ליטול בלא דחק, ורק לענין זה מועיל שאשתו כגופו. וכן נראה ממה שלא הקשה אלא מדלקמן, ומשמע שעצם קבלת בעל לאשתו ניהא ליה ככל ישראל המקבל בשביל כהן].

וראה **בביאור ההלכה** שדן אם קבלת הבעל מועילה מפני זכות אכילת פירות שיש לבעל בנכסי האשה, או שכיון שיש איסור לישראל לקחת מתנות, נחשב כמו שהבעל זוכה לאשה ותיכף זוכה לעצמו [כמבואר בירושלמי לענין אחר]. ונפקא מינה לאופן שהאשה מוחה ואינה

ומשמע שהבין כי החילוק הוא בחזקת מרא קמא שייכת רק כשנשענת על רוב, וטעמו כנראה כמבואר בקונטרס הספיקות [א, ה] שאין חזקת מרא קמא נחשבת חזקה אלא מוחזק, ועיין באגרות משה [יו"ד ח"א רב] וצ"ע.

עוד הקשה הר"ן על הרמב"ם שהרי במתנות יש בהן טובת הנאה לבעלים "דנתינה כתיב בהו", והתופס דבר שיש בו טובת הנאה לבעלים מוציאין מידו. והש"ך בתקפו כהן [ה] הוכיח מדבריו שדבר שיש רשות לבעלים לתתו למי שירצה, אם תקף כהן בספיקו ונטל ממנו מוציאין מידו.

ובקונטרס הספיקות [ד ג] תמה, אם כן למה כתב הר"ן "דנתינה כתיב בהו" והרי גם במתנות עניים שלא נאמר "נתינה" יוציאו מיד התוקף כיון שהבעלים יכול לתת למי שירצה. ולכן נקט שמוציאין מידו משום שאין תפיסתו פועלת כלום, שהרי גם אם תפס ודאי מתנות כהונה יכול הבעלים לומר ליתנו לכהן אחר, ובהכרח שאינו טעם לתפיסת ספק, וכביאורו משמע ממה שכתב הר"ן שתוס' ביארו כדבריו, ובתוס' [ד"ה יש] מדובר לענין ודאי מתנות כהונה.

אמנם יתכן שהש"ך נקט כי דוקא במתנות כהונה שנאמר בהם "נתינה" יש לבעלים זכות ממונית בהם, ולכן מוציאין מיד התוקף, [וראה בחידושי הגרש"ש ב"מ טו שגם אם אין להם טו"ה יש להם זכות ממון], אך במתנות עניים שלא נאמרה "נתינה" אין לבעלים זכות ממון, ואין מוציאין מיד התופס.